

În situațiunea politică și în condițiunea civilă ce s-a croit familiei române prin noile legi se simte de tot o stare de siluire și o anomalie, cu toată organizațiunea savantă a instituțiilor, în toate raporturile sociale tradiționale, încât am ajuns să nu credem în nimic stabil. Putem zice că nu este un singur om serios între noi, fie martor fie autor, în revoluțiunile ce ne-au agitat și ne agită de treizeci de ani, care să creadă în stabilitatea stării de lucruri în care ne aflăm; nu este om care să nu se întrebe când o să se sfârșească această operă interminabilă de schimbări care divizează din ce în ce mai mult societatea noastră în tabere ostile. Nu ne adresăm aici la oameni cari găsesc un motiv de optimism în satisfacerea apetitului lor și ambițiilor lor personale. Această clasă de oameni nu este făcută nici să simtă, nici să înțeleagă condițiunile superioare de existență și de trai pentru o societate și nici este în stare a da cel mai mic ajutor pentru consolidarea societății. Vorbim pentru oamenii cari sunt preocupați de condițiunile de existență, de prosperitate a societății și cari se îngrijesc de soarta țării oricari ar fi credințele lor, fie conservatori, fie, precum s-au numit, liberali.

Ceea ce simțim noi în privința stării de lucruri de astăzi nu ni se pare să fie o impresiune personală și trecătoare.

Mai multe simptome, între cari limbajul provocator și aspru al jurnalelor guvernamentale, ne fac să credem că situațiunea noastră politică și socială persistă a sta în stadiul revoluționar. Spiritelor sunt cuprinse de neîncredere și nu se pot împaca cu ideea că lucrurile pot merge așa precum merg astăzi. O reacțiune deja a început a se manifesta, deși cam slabă, în contra miscării repezi și violente cu care s-a accentuat opozițiunea coalițiunii din 1876 și, după cum credem noi, această reacțiune are să urmeze în mod irezistibil, deși treptat.

Că să poată fi înșă eficace reacțiunea contra spiritului revoluționar trebuie ca cu toții să ne dam seama de cauzele ce turbura societatea, de elementele ce împiedecă redobândirea echilibrului pierdut și să le combatem cu curaj și stăruință.

Moravurile publice, spiritul public la noi au luat o direcțiune foarte periculoasă și partidul care ne guverna de patru ani de zile a contribuit foarte mult a le altera. Dintr-un principiu tutelar, principiul egalității înaintea legii, s-a făcut o armă de război între clase; toate condițiunile sociale s-au surpat și s-au amestecat într-un fel de promiscuitate; tradițiunile țării s-au uitat cu totul; o clasă nouă guvernantă s-a ridicat, fără tradițiuni și fără autoritate, încât țara cea mare, temelul și baza naționalității noastre, nu-și găsește conștiința raporturilor politice cu cei ce o guverna; drepturile politice nu mai sunt rasplata unui sir de servicii pe datini, ci un instrument de ambițiune, de îndeșulare a intereselor particulare. În locul sentimentului public dezinteresat avem pasiuni politice, în loc de opinii avem rivalități de ambiții. Toleranța pentru toate interesele cele mai vulgare și cele mai de jos este morala ce distinge astăzi lumea politică la noi. Este adevărat că nu crutam a invoca numele patriei și numele libertății, dar aceasta ca o ipocrizie mai mult și ca o înlesnire pentru îndeșularea intereselor private.

Că dovada a acestei stări de lucruri, a acestei tendente morale, și ca rezultat, avem distribuirea funcțiunilor publice, a oficiilor și întreprinderilor de tot felul. Niciodată în țara noastră nu s-a văzut clasa guvernantă mai prosperă, mai gras retribuită și mai îngrasată ca clasa guvernantă de astăzi, rasărită din pământ fără să ne putem da sama cum, pe când generalitatea oamenilor de muncă suferă de strâmtorare.

Noi privim această stare de lucruri ca o degradare, ca o depravație a moravurilor publice care,

desi profita unor indivizi, nu poate profita nici chiar partidului politic ce se bucura de putere. Cu un contingent politic astfel educat tara nu poate astepta destinuri stralucite, nici poate spera un guvern tare si solid, care sa întemeieze institutiunile si prin ele sa dea actiunii noastre exterioare taria de care avem nevoie. Alterarea moravurilor publice este o cauza de degradare a moravurilor private, si consecuenta neaparata este ca caracterul national se strica si puterea statului slabeste. Un stat unde functiunile publice se exploateaza de-o gloata de oameni cari nu produc nimic, ci numai consuma resursele bugetare se condamna singur a fi neputincios si sterp.

Noi avem trebuinta, mai mult decât altadata si decât oricare alt stat congener din Peninsula Balcanica, sa stabilim un guvern national, serios si tare, sa ne punem în pozitiune de-a putea exercita o actiune decisiva în politica orientala. Cu deprinderile însa de gonaci de posturi, cu dezordinea morala ce întretin în societatea noastra credinciosii si neofitii partidului zis liberal, nu se poate astepta nici soliditate în guvern, nici pace si liniste în societate, nici putere în relatiunile noastre internationale.

A fost lesne pentru partidul zis liberal sa darâme, fiindca a gasit tarâmul pregatit de chiar clasa guvernanta veche, care s-a muncit în curs de douazeci de ani, la adapostul institutiunilor reprezentative ale Regulamentului Organic, sa paralizeze si sa anuleze politica puterii suzerana si protectrice ce ne tineau în lant. Dar ceea ce este greu, ca în orice opera omeneasca, este de-a cladi si întemeia institutiuni solide, de-a forma caracterul national.

Nici caracterul national însa nu se întemeiaza prin moravuri publice cari iau de principiu îndestularea apetiturilor, nici institutiunile prin vorbe desarte de egalitate si libertate. Pâna acum partidul liberal n-a dat masei poporului decât vorbe desarte ca institutiuni si spectacolul depravatiunii moravurilor ca bold de caracter national, si toata doctrina sa politica este sa trateze pe poporul românesc ca pe un venetic, fara traditiuni si fara istorie, proclamând ca toate printr-însul s-au facut câte s-a facut; pentru ca dânsul este la putere, si puterea sa este semnul si simbolul sacru al nationalitatii românesti.

Este adevarat ca guvernul în acesti din urma ani, mai mult decât în oricare alta epoca, a dobândit drepturi mai însemnate, o influenta mai mare, prerogative mai considerabile; dar cu cât i-a crescut mai mult puterea cu atât a scazut în proportiune exercitiul libertatii, din cauza procedurilor sale administrative, din cauza amagirilor la care a supus toate poftele si toate pasiunile rele, contribuind astfel a slabi coarda pasiunilor celor bune în toate inimile. Oamenii cu sentimentele nobile si dezinteresate cari au luat parte la miscarile de la 1848 si 1859 (1989 si 1990 – nota noastra de azi) sunt în drept astazi, dupa câte vad, sa întrebe pe corifeii partidului guvernamental de astazi: Ce ati facut cu iluziunile si cu sperantele tarii din acei ani? Nu este mestesugire care sa nu se fi întrebuintat spre a prefaca drepturile puterii în instrumente de interes privat în folosul recrutilor partidului .

O asemenea politica nu poate ameliora moravurile publice, ca una ce se adreseaza la pasiuni rele, la slabiciuni, la interesul si la vitiurile celor chemati. Daca nu se va opri în drum si nu se va schimba, ea are sa faca multe victime chiar în partid. Câte scandaluri n-a produs deja, pe cari presa independenta le-a semnalat? Si n-ar fi nimic daca efectele ei s-ar margini la câteva individualitati fara greutate si fara valoare. Raul cel mare si simtitor este ca atinge inima tarii, moralitatea publica.

AUTOR: Mihai Eminescu

Ziarul Timpul,

[4 ianuarie 1881]